

1421 5144. 20.1.2023
20 GRU. 2023

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Z up. Lubelskiego Wojewódzkiego
Konservatora Zabytków

mgr inż. arch. *Andrzej Bojczuk*
Kierownik Delegatury w Białej Podlaskiej

**KIOT – OŁTARZ BOCZNY
(PRAWY PRZED IKONOSTASEM)
PW. ZMARTWYCHWSTANIA PAŃSKIEGO**

W CERKWI PRAWOSŁAWNEJ ŚW. MIKOŁAJA

W ZABŁOCIU

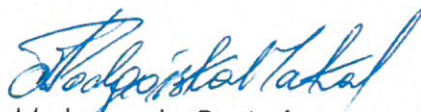
21-509 KODEN

powiat bialski

diecezja lubelsko – chełmska

data i nr rejestru zabytków

B/518 z 31.07.2008

Opr. Małgorzata Podgórska – Makal

Konservator dzieł sztuki

Upr. konserwatorskie 20/K/97

Nr dyplomu ASP w Warszawie 4997

LUBLIN

styczeń 2021

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

• OPIS

Ołtarz boczny - kiot z ikoną „Zmartwychwstania Pańskiego”.

Architektura wymiary: wys. 288 cm, szer. 98 cm.

Technika architektury: drewno polichromowane

Ikona wym. 36 x 34 cm.

Technika ikony: olej na desce z nałożonymi elementami z blachy

Rama ikony dekoracyjna, złociona, szer. 16 cm.

Czas powstania ok. 1907w.

Ołtarz boczny – jest to forma architektoniczna wolnostojąca, jednoosiowa, składająca się z dwóch części. Dolna część w formie cokołu z płyciną zdobioną krzyżem greckim, złoconym, flankowaną pilastrami z płycinami. Całość zwieńczona gzymsem gierowanym. Nastawa w formie architektonicznej ramy ikony w kształcie prostokąta zakończonych trójkątami. Ikona umieszczona w centrum, flankowana półkolumną złoconą. Szczyt nastawy zwieńczony krzyżem prawosławnym. Ołtarz wykonany z drewna, polichromowany na biało i beżowo. Na spodzie cokołu pas pomalowany na niebiesko. Złocony detal.

Zmartwychwstanie Pańskie - ikona w formie stojącego prostokąta. Kompozycja ikony wielopolowa, centralna.

W centrum przedstawienie zmartwychwstałego Chrystusa w towarzystwie dwóch aniołów. Chrystus z wzniesionymi rękami, unoszący się na obłoku, przedstawienie całopostaciowe. Z obu stron klęczący aniołowie. Złoczone tło. Wszystkie postaci mają złote nimby nad głowami. Przedstawienie zamknięte w prostokącie zwieńczonym łukiem. Otoczone bordiurą emaliowaną. Wokół przedstawienia 12 scen z życia Chrystusa, zamkniętych w pionowych prostokątach. Tła złoczone. Sceny z podpisami cyrylicą. Całość otoczona bordiurą. Rama szeroka, profilowana, złociona.

• STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Obiekt znajduje się w świątyni czynnej, w której sporadycznie odbywają się nabożeństwa.

Świątynia jest murowana, w latach 70. XX wieku w cerkwi prowadzone były szeroko zakrojone prace remontowe. W 1989 w cerkwi odnowione zostało pokrycie dachowe.

Ołtarz wraz z ikoną wymagają przeprowadzenia zabiegów konserwatorskich.

Widoczne ślady po drewnojadach. Powierzchnia architektury przemalowana na biało. Braki elementów snycerki drewnianej – brak gzymśów na bokach po lewej stronie kiota. W wielu miejscach widoczne pęknięcia drewna, wykruszenia w gruntach. Złocenia bardzo mocno poprzecierane do czerwonego pulmentu, a nawet do gruntu.

Warstwa malarska ikony zabrudzona, widoczne ubytki w warstwie malarskiej, brakuje dwóch twarzy. Przetarcia warstwy malarskiej. Rama zabrudzona, widoczne ubytki w gruncie. Złoto poprzecierane.

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

OŁTARZ BOCZNY - KIOT

Pierwszym etapem prac będzie wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej dokumentującej stan zachowania obiektu. Następnie zostaną wykonane odkryvky na powierzchniach przemalowanych polichromii w celu ustalenia pierwotnej kolorystyki. Następnie wyniki badań zostaną przedstawione komisji konserwatorskiej w celu akceptacji oryginalnego koloru. Kolejnym krokiem będzie oczyszczenie chemiczne i mechaniczne obiektu z przemalowań oraz jednocześnie zabezpieczanie syjących się oryginalnych gruntów i polichromii poprzez systematyczne podklejanie ich. Po odstonięciu oryginalnej warstwy farby, powierzchnia zostanie oczyszczona z zabrudzeń. Wykonanie niezbędnych prac stolarsko – snycerskich: wzmocnień, uzupełnień brakujących lub uszkodzonych elementów snycerki drewnianej z drewna tego samego gatunku co drewno oryginalne. Wzmocnienie strukturalne 5 % roztworem żywicy Paraloid B 72 w toluenie.

Uzupełnienie drobnych ubytków podłoża szpachlą do drewna w kolorze drewna oryginalnego. Uzupełnione zostaną grunty kredowo-klejowe. Powierzchnia gruntu zostanie opracowana na mokro i na sucho. Zostanie wykonana podmalówka kolorystyczna na uzupełnionych gruntach powierzchni polichromowanych. Położona zostanie izolacja Paraloidem B72. Wykonane będzie scalenie i retusz naśladowczy partii polichromii. Wykonane zostaną rekonstrukcje złocień złotem płatkowym zgodnie z ich pierwotnym układem.

Przez cały czas trwania prac prowadzona będzie dokumentacja fotograficzna, rysunkowa i opisowa wykonywanych zabiegów konserwatorskich.

IKONA

Prace rozpocznie oczyszczenie ikony z kurzu. Następnie zostanie zabezpieczone odpajające się malarstwo, poprzez podklejenie łuszczącej się warstwy malarskiej i syjących się gruntów. Następnie po próbach różnych środków czyszczących nastąpi oczyszczenie warstwy malarskiej z zabrudzeń oraz warstwy pożółkłego werniksu. Wykonanie czyszczenia złotego tła. W kolejnym etapie wykonane zostaną uzupełnienia ubytków warstwy gruntu na licu ikony do wysokości warstwy malarskiej oraz opracowanie powierzchni kitów zgodnie z powierzchnią oryginału. Całość pokryta zostanie werniksem retuszarskim po czym wykonany zostanie retusz warstwy malarskiej metodą retuszu naśladowczego w technice olejno – żywicznej. Zostaną oczyszczone powierzchnie elementów metalowych. Wykonanie złocenia zniszczonych fragmentów tła. Po wypunktowaniu warstwa malarska zostanie zabezpieczona werniksem końcowym damarowym. Zostanie zabezpieczona powierzchnia metalowa Paraloidem B82.

PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE

OŁTARZ BOCZNY - KIOT

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej przed konserwacją, w trakcie i po konserwacji.
2. Wykonanie zabezpieczeń osypujących się fragmentów warstwy malarskiej, elementów polichromowanych i złoczonych.
3. Wykonanie badań obiektu: stanu zachowania drewna i warstwy malarskiej, oraz ustalenia oryginalnej kolorystyki polichromii.
4. Zorganizowanie komisji konserwatorskiej w celu zatwierdzenia kolorystyki.
5. Demontaż obiektu – wyjęcie ikon, zdjęcie detali snycerskich.
6. Mechaniczne i chemiczne oczyszczenie malatury z przemalowań, systematyczne podklejanie syjących się fragmentów oryginalnej polichromii.

7. Oczyszczenie zachowanych partii złocień oraz odstaniętych powierzchni polichromowanych.
8. Usunięcie odspojonych i zdegradowanych gruntów.
9. Wzmocnienie strukturalne osłabionego drewna poprzez zaimpregnowanie roztworem żywicy Paraloid B 72.
10. Zatrucie drewna preparatem owadobójczym np. Xyrein.
11. Flekowanie drewna - wykonanie uzupełnień drewna w miejscach spękań
12. Rekonstrukcja detali snycerskich zgodnie z pierwotnym układem.
13. Uzupełnienie drobnych ubytków w drewnie szpachlą do drewna.
14. Wykonanie uzupełnień gruntów kredowo-klejowych w partiach złocień.
15. Opracowanie powierzchni gruntów.
16. Wykonanie rekonstrukcji złocień złotem płatkowym zgodnie z pierwotnym układem.
17. Punktowanie zachowanych, oryginalnych partii malatury.
18. Wykonanie rekonstrukcji malatury.
19. Prowadzenie dokumentacji fotograficznej, rysunkowej i opisowej wykonywanych zabiegów konserwatorskich.

IKONA

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej przed konserwacją, w trakcie i po konserwacji.
2. Podklejenie łuszczącej się i odspojonej warstwy malarskiej i gruntu.
3. Wykonanie prób czyszczenia warstwy malarskiej, dobranie środka i oczyszczenie z brudu i starych werniksów.
4. Delikatne oczyszczenie złotego tła ikony.
5. Uzupełnienie ubytków warstwy gruntu do wysokości warstwy malarskiej. (Kity wyrównujące powierzchnię pod retusz – punktowanie warstwy malarskiej).
6. Opracowanie powierzchni kitów zgodnie z powierzchnią oryginału.
7. Wykonanie podmalówki kolorystycznej na kitach.
8. Zabezpieczenie warstwy malarskiej werniksem pośrednim.
9. Punktowanie warstwy malarskiej metodą retuszu naśladowczego techniką olejno-żywiczną.
10. Oczyszczenie powierzchni elementów metalowych ikony.
11. Wykonanie złocenia tła ikony i ramy.
12. Zabezpieczenie warstwy malarskiej werniksem damarowym końcowym.
13. Zabezpieczenie Paraloidem B 82 powierzchni metalowych.

mgr Małgorzata Podgórska-Makal
 nr dyplomu ASP w Warszawie 4997
 upr. konserwatorskie. 20/K/97
 20-282 Lublin, ul. Królowej Jadwigi 6/7
 tel. 501030663, 501030687

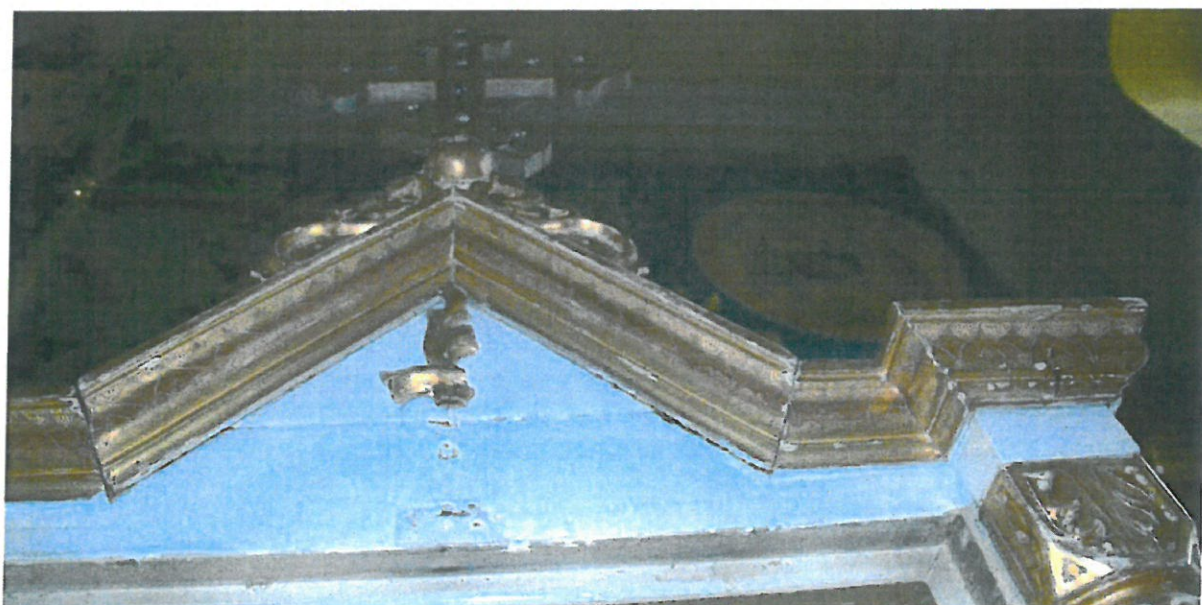

Fot nr 1. Cerkiew Prawosławna p.w. św. Mikołaja w Zabłociu powiat bielski – Ołtarz – Kiot „Zmartwychwstanie Pańskie”, - stan obecny. Zdjęcie wykonała M. Podgórska-Makal.

Fot nr 2. Cerkiew Prawosławna p.w. św. Mikołaja w Zabłociu powiat bielski – Ikona „Zmartwychwstanie Pańskie”, rama - stan obecny. Zdjęcie wykonała M. Podgórska-Makal.

Fot nr 3. Cerkiew Prawosławna p.w. św. Mikołaja w Zabłociu powiat bielski – Ikona „Zmartwychwstanie Pańskie”, zwienl czenie- stan obecny. Zdjęcie wykonała M. Podgórska-Makal.

Fot nr 4. Cerkiew Prawosławna p.w. św. Mikołaja w Zabłociu powiat bielski – Ikona „Zmartwychwstanie Pańskie”, rama - stan obecny. Zdjęcie wykonała M. Podgórska-Makal.

Fot nr 5. Cerkiew Prawosławna p.w. św. Mikołaja w Zabłociu powiat bielski – Ikona „Zmartwychwstanie Pańskie”, fragmenty. Zdjęcie wykonała M. Podgórska-Makal.